Biblioteka a regionalizm
Konferencja dla bibliotekarzy-regionalistów z Kociewia

W środę, 14 września 2022 roku, w ramach 6. Kongresu Kociewskiego, odbyła się konferencja dla bibliotekarzy-regionalistów z Kociewia pn. „Biblioteka a regionalizm – dobre praktyki, nowoczesne metody", transmitowana na żywo z Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Aleksandra Skulteta w Tczewie.
Webinarium prowadzili:

- Beata Graban, bibliotekarka, polonistka, przewodnicząca Starogardzkiego Oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza
- Krzysztof Korda, historyk, doktor nauk humanistycznych, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tczewie, gospodarz konferencji dla bibliotekarzy-regionalistów
- Lech J. Zdrojewski, plastyk, fotograf, wydawca, prezes Fundacji OKO-LICE KULTURY, lider 6. Kongresu Kociewskiego

Kociewie to „łagodna kraina" malowniczo położona pośród pól, lasów, łąk i rzek. To mały region z wielkimi możliwościami i z jeszcze większymi aspiracjami. Kociewska gwara z jej wszechobecnym „jo", wielobarwne stroje ludowe, skoczne melodie i przyśpiewki urozmaicające niejedną biesiadę, przyrodniczo-krajobrazowe zróżnicowanie – wszystko to stanowi ważną część tożsamości regionalnej, która może stać się źródłem inspiracji w różnorakich dziedzinach życia. Dlatego tak ważne jest, by starać się, z wykorzystaniem nowoczesnych metod i dobrych praktyk, popularyzować wiedzę o tym, z czym obcujemy na co dzień.
Ogromną rolę w kwestii budowania i umacniania wspólnoty lokalnej odgrywają biblioteki. Wszystkie, bez wyjątku - małe, duże, publiczne, uniwersyteckie, pedagogiczne, parafialne, szkolne. To one wychodzą naprzeciw potrzebom edukacyjnym, kulturalnym oraz informacyjnym społeczeństwa. To one archiwizują, opracowują, udostępniają zbiory. To one wreszcie dbają o podtrzymanie więzi z czytelnikiem, a także o zachowanie i popularyzowanie zasobów dotyczących regionu, w tym przypadku Kociewia i Kaszub.
Zarówno edukacja regionalna, jak i promowanie czytelnictwa powinno iść z duchem czasu, to nie ulega wątpliwości. A o tym czy rzeczywiście tak jest mieli okazję przekonać się uczestnicy środowej konferencji online. O swoich doświadczeniach związanych z upowszechnianiem historii lokalnej i o możliwościach, jakie stoją przed współczesnymi bibliotekami opowiedzieli specjaliści z zakresu przekazu informacji, a także ochrony i digitalizacji zasobów archiwalnych.

A oto skrót wystąpień:

Spotkanie pierwsze
Prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński, socjolog, historyk, prezes Instytutu Kaszubskiego, kierownik Zakładu Antropologii Społecznej Uniwersytetu Gdańskiego, podzielił się z uczestnikami webinarium spostrzeżeniami dotyczącymi działalności bibliotek publicznych w województwie pomorskim. W swoim wywodzie odniósł się nie tylko do roli, jakie pełnią książnice we współczesnym świecie, ale podkreślił również jak ważny jest wkład bibliotek w rozwój i popularyzację regionu, między innymi poprzez gromadzenie, a także udostępnianie publikacji poświęconych zagadnieniom lokalnym. Prelegent sporo uwagi poświęcił efektywnej współpracy bibliotek z różnego rodzaju organizacjami, stowarzyszeniami, ośrodkami czy towarzystwami. Współczesne instytucje kultury nieustannie muszą poszerzać swoją ofertę, dostosowując się do potrzeb i wymagań zróżnicowanych wiekowo odbiorców. Aktywizacja regionalna, działalność naukowo-badawcza, cyfryzacja zbiorów, animacja społeczno-kulturalna – to tylko przykładowe zadania, którym sprostać muszą pracownicy, zarówno mniejszych, jak i większych placówek bibliotecznych. Na zakończenie prof. Prondzyński wspomniał o integracji międzykulturowej, czyli o potrzebie otwarcia się na różnorodność, czy to w kwestii pochodzenia, języka, religii, czy też szeroko rozumianej obyczajowości. Bo biblioteka jest przecież miejscem dla każdego. Prawda?

Spotkanie drugie
Jarosław Zalesiński, dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, omawiając kwestię działalności bibliotek, wspomniał o popularnej teorii socjologicznej uwzględniającej istnienie tak zwanego trzeciego miejsca, czyli miejsca pośredniego pomiędzy domem a pracą, pomiędzy sformalizowanym środowiskiem zawodowym a nieformalną sferą prywatną. Biblioteka trzecim miejscem? Dlaczego nie? Jak podkreślił prelegent książnice, jako instytucje kultury, mogą pretendować i coraz częściej pretendują do miana neutralnej przestrzeni, doskonale spełniającej swoją rolę jeżeli chodzi o wymianę doświadczeń, organizację czasu wolnego czy wzmacnianie więzi społecznych. Biblioteka wojewódzka wraz ze swoimi trzydziestoma filiami stara się wyjść naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom czytelników, nie tylko systematycznie rozbudowując księgozbiór, ale również prowadząc szeroko zakrojoną działalność wydawniczą, wystawienniczą oraz animacyjną. Jeżeli chodzi o kwestie regionalne tutaj także instytucja ma sporo do zaoferowania, począwszy od katalogu piśmiennictwa pomorskiego, poprzez Bałtycką Bibliotekę Cyfrową (współtworzoną przez WiMBP), aż po pracownię regionalną, zajmującą się analityczno-badawczymi pracami skupionymi na kulturze oraz historii Pomorza. W drugiej części nagrania, Monika Górecka, kierownik Działu Instrukcyjno-Szkoleniowego Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, opowiedziała uczestnikom webinarium o różnorakich formach doskonalenia zawodowego bibliotekarzy. Mówiła o warsztatach tematycznych, konferencjach, kursach, wyjazdach studyjnych, mających na celu nie tylko podnoszenie kwalifikacji pracowników, ale także poszerzanie ich horyzontów oraz zachęcanie do podejmowania nowych działań i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Na zakończenie prelegentka wspomniała o prowadzonych we współpracy z Instytutem Kaszubskim badaniach, diagnozujących poziom czytelnictwa na Pomorzu. Jakie będą wyniki? Przekonamy się wkrótce.

Spotkanie trzecie
Małgorzata Kłos, dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej, wspomniała we wstępie o podstawowych celach przyświecających bibliotece pedagogicznej jako instytucji oświatowej. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli, gromadzenie, opracowanie i udostępnianie księgozbioru tematycznego czy wreszcie wspieranie placówek edukacyjnych w zakresie pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej – to tylko niektóre spośród zadań statutowych PBW. Gdzie tu miejsce na regionalizm? Jak się okazuje gdańska biblioteka ma spory wkład w promocję dziedzictwa kulturowego Kociewia, Kaszub, czy też szerzej Pomorza. Wystarczy wspomnieć choćby o udziale w partnerskim projekcie pn. „Pomorska Biblioteka Cyfrowa", którego owocem jest szereg zdigitalizowanych i opublikowanych w przestrzeni wirtualnej zbiorów piśmienniczych, stanowiących ważną część kultury materialnej regionu. Druga z prelegentek, Anna Zaperty, zaprosiła uczestników webinarium do utworzonej w roku 2001 regionalnej izby edukacyjnej Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku. Wprost roi się tu od skarbów. I to jakich! Zabytkowe piece, grapy, żelazka z duszą, szuńdy, tary, kołowrotki, pogrzebacze, lokówki (rozgrzewane dawniej w piecach) - wszystko to stanowi relikt przeszłości i tym samym podstawę do edukowania, w zakresie regionalizmu, kolejnych pokoleń Pomorzan (lub jak kto woli Pomorzaków).

Spotkanie czwarte
O Bibliotece Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szlagi w Pelplinie, zaliczanej do grona najzasobniejszych bibliotek kościelnych w Polsce, opowiedzieli uczestnikom konferencji online Renata Sikorska oraz Bogdan Wiśniewski.
Pelplińska książnica wraz z jej zabytkowymi woluminami i burzliwą historią odgrywa ważną rolę w procesie utrwalania, systematyzowania oraz upowszechniania wiedzy dotyczącej rozwoju naukowego i kulturalnego Pomorza. Zgromadzone tu rękopisy, inkunabuły, starodruki, pochodzące nie tylko ze zbiorów miejscowego zakonu cystersów, ale będące również pozostałością po zsekularyzowanych w początkach XIX wieku klasztorach pomorskich, stanowią cenny materiał źródłowy dla historyków, etnografów czy religioznawców. Szeroko rozumiana ochrona dziedzictwa regionalnego jest jednym z zadań statutowych Biblioteki Diecezjalnej w Pelplinie. Instytucja wywiązuje się ze swojej roli między innymi poprzez katalogowanie, kompleksową konserwację oraz udostępnianie materiałów archiwalnych za pośrednictwem platform internetowych, w tym Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej. Podczas prelekcji wspomniano o udziale pelplińskiej książnicy

w projekcie Manuscripta.pl, którego celem jest zebranie informacji bibliograficznych dotyczących dzieł rękopiśmiennych zgromadzonych w rodzimych repozytoriach oraz muzeach. Sporo uwagi poświęcono także, cieszącemu się ogromną popularnością, pismu katolickiemu „Pielgrzym", którego zdigitalizowane numery z lat 1869-1939 dostępne są na stronie kpbc.umk.pl.
A cóż takiego Pelplin ma do zaoferowania przyjezdnym? Dużo, naprawdę dużo. Od zabytków o znaczeniu ogólnopolskim rozpoczynając, a na wydarzeniach, instytucjach i ludziach kończąc. Biblia Gutenberga, muzeum diecezjalne, zabytkowe Madonny szafkowe czy katedra gotycka, która swym wystrojem i monumentalną konstrukcją wprawiła w zachwyt samego Jana Długosza – to miejsca i obiekty, które trzeba zobaczyć! Jeżeli zaś chodzi o cykliczne imprezy kulturalne na szczególną uwagę zasługują m.in. Aeropag Pelpliński, koncerty poetycko-muzyczne, Pelplińskie Spotkania Duszpasterskie czy konferencje popularnonaukowe z cyklu „Wielcy ludzie małego Pelplina".

Spotkanie piąte
Dr Anna Karolina Zawada, kierownik Oddziału Komputeryzacji i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, opowiedziała uczestnikom webinarium o najnowocześniejszych narzędziach służących do cyfryzacji zasobów bibliotecznych. Po przedstawieniu parametrów oraz funkcji poszczególnych urządzeń, w tym skanerów wielkoformatowych, dziełowych i przelotowych, prelegentka skupiła się na procesie przetwarzania pliku podstawowego do wersji prezentacyjnej, odpowiednio skalibrowanej i sprawdzonej pod względem poprawności, kompletności oraz czytelności. Jak podkreśliła dr Zawada około 90 procent zbiorów, zdigitalizowanych przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, udostępnianych jest w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej, platformie której koordynatorem jest właśnie BG UMK. Stamtąd ucyfrowione zasoby trafiają m.in. na stronę europeana.eu oraz do Federacji Bibliotek Cyfrowych, serwisu zarządzanego przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe. Prelegentka opowiadała ponadto o polityce dostarczania obiektów autorskich do KPBC, jak również o metadanych i technikach optycznego rozpoznawania znaków, będących kluczem do przeszukiwania zdigitalizowanych materiałów: książek, czasopism, druków ulotnych, map.

Spotkanie szóste
Czy lubicie poznawać różne zakątki świata za pośrednictwem Google Street View? Albo zwiedzać muzea korzystając z opcji „Wirtualny spacer"? Jeśli tak – pora na biblioteki! A dokładniej na Miejską Bibliotekę Publiczną w Tczewie i jej najnowocześniejszą filię, zlokalizowaną przy ulicy Kościuszki 2 na Starym Mieście. Barwne wnętrza, nowoczesne technologie, dostosowany do potrzeb i oczekiwań czytelników księgozbiór, darmowy dostęp do tysięcy ebooków, a także wystrój na miarę XXI wieku. Trzeba przyznać, robi wrażenie! Po bibliotece „oprowadzili" uczestników webinarium dyrektor dr Krzysztof Korda, Monika Jabłońska, Jacek Cherek, Klaudia Misiorny, Lech J. Zdrojewski, Jarosław Kukowski oraz Karolina Podoska, czyli pracownicy tczewskiej książnicy oraz artyści, którym obiekt zawdzięcza ciekawe i nierzadko unikatowe rozwiązania aranżacyjne.
Jeżeli chodzi o digitalizację i archiwizację zbiorów sporo uwagi poświęcono bibliotecznej platformie, prezentującej dzieje miasta w wersji online. Skarbnica Tczewska, bo o niej mowa, cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród internautów, jest nie tylko żywym projektem, ale również popularnym w przestrzeni wirtualnej miejscem, odwiedzanym rocznie przez 15 tysięcy osób! Każdego dnia na stronie skarbnica.tczew.pl udostępniane są różnego rodzaju materiały historyczne: druki ulotne, archiwalia, karty pocztowe z przełomu wieków, fotografie, dokumenty życia społecznego, czyli tak zwane zbiory specjalne, na przestrzeni blisko 40 lat, gromadzone przez Sekcję Historii Miasta Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tczewie.

Ziemia kociewska, czy też szerzej ziemia pomorska, z jej burzliwymi dziejami, lokalnym kolorytem, regionalną kuchnią oraz bogactwem i różnorodnością artystycznego dorobku zasługuje na to, by w możliwie jak najbardziej atrakcyjny i przystępny sposób upowszechniać wiedzę na jej temat.
Gdzie jak nie w szkołach, bibliotekach, muzeach, domach kultury mówić o tym, co znane i doświadczane od najmłodszych lat, współtworzące pokoleniową tożsamość? Popularyzowanie regionu wśród jego mieszkańców powinno iść w parze z wykorzystaniem kreatywnych metod, atrakcyjnych materiałów oraz nowoczesnych rozwiązań. Komputery i Internet? To już standard.

Monitory edukacyjne, interaktywne quizy, ekrany dotykowe, webinaria, cyfrowy dostęp do zbiorów bibliotecznych… Lista możliwości jest długa. I rozszerzać się będzie wraz z postępującym rozwojem technologicznym.
Konferencja online pn. „Biblioteka a regionalizm – dobre praktyki, nowoczesne metody", zorganizowana przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Tczewie oraz Fundację OKO-LICE Kultury, zgromadziła liczne grono odbiorców. Webinaria adresowane były głównie do pracowników bibliotek i filii bibliotecznych, chcących poszerzyć swoją wiedzę z zakresu popularyzacji dziedzictwa kulturowego regionu oraz ochrony, digitalizacji i upowszechniania zasobów archiwalnych, między innymi za pośrednictwem repozytoriów cyfrowych. Wierzymy, że cel ten został osiągnięty, a pozyskane informacje okażą się pomocne w dalszej pracy!

Całość nagrania można zobaczyć w serwisie YouTube Dziedzictwa Kociewia
https://www.youtube.com/watch?v=PbQScrD5Tmg

Tekst:
Monika Jabłońska
Miejska Biblioteka Publiczna w Tczewie